

Чи здатен Гестас стати Дісмасом?

Олександр Саква

«Носоріг», кримінальна драма
Автор сценарію і режисер Олег Сенцов
Оператор Богомил Годфреюв
В ролях: Сергій Філімонов, Євген Черніков, Євген Григор'єв, Аліна Зєвакова, Марія Штофа, Ірина Мак
Україна, Польща, Німеччина, 2021
Прокат – 17 лютого 2022

*«Беріть мене, глибини, бо вас не збагнуть!»
Іван Максимович*

Олег Сенцов під час прем'єри свого фільму **«Носоріг»**.
Київ, 17 лютого 2022.

Як знаємо від Луки, Гестас лишився затятим вбивцею, а Дісмас на Голгофі покався й опинився в раю поряд з Богом. В очах Сина Божого таке перетворення можливе і бажане. А ось в людських? Цим питанням, схоже, й «захворів» Олег Сенцов, бо зняв фільм **«Носоріг»**, в якому спробував не умоглядно, а мовою кіно з'ясувати засяги теми. На цьому полі – бій суперечливих суджень. Приміром твердять, що совість вигадали підступні люди, аби добрі нею мучились й не заважали злим творити свої ниці справи. З цим, однак, простіше – собі людина вірить. І знає певно: совість – є.

Далі ж все складніше й заплутаніше. Та Сенцова це не зупиняє. Він питає знову і знову, втрапляючи в царину біблійних вимірів. Робить це, дійсно, наївно і прямо, часом поза природою художнього, а в людському запиті,

що прагне знати: чи є межа звиродніння особи, за якою нема вороття? Це інтимне питання Олега Сенцова, його особистий шлях пізнання. Хто вправі митцю відмовити в ньому? Тому, мабуть, він і не зважає на відверту простецькість способу, в якому питання намагається вирішити. Наскільки переконливо це зроблено, аби збентежити глядачів – відповідати кожному. Режисер благає про одне: давайте подумаймо! Бо це не пусте. Хоч добре знає, яка маса людей обуриться: я маю перейматись гризотами вбивці і нелюда? В нас інших проблем мало?

Я теж не певен, що маю відповіді на питання, що постають в **«Носорозі»** Сенцова – як і в тому, що в змозі на чомусь наполягати. Та прослідкувати нехитру смислову параболу цієї стрічки нам до снаги: автор від нас нічого не приховує, лише прагне бути максимально почутим. Чому не прислухатись?

Фільм засновано на реальних подіях «лихих» 90-х, переконує пресреліз картини. Та й режисер свідчить, що знав людину на прізвище Носоріг з кримінальних кіл того часу. Все інше, звісно, авторське узагальнення, а вже визначальна проблема твору – й поготів. Кінозображення в **«Носорозі»** достатньо вірогідне, аби переконати глядача в ймовірності історії. В фільмі відсутня будь-яка романтизація бандитського світу, середовище відтворено впізнавано та без любування, а горезвісний кодекс бандуків подано як відверто нищий, геть знецінюючий людське життя.

Сенцов прагне одягти кінооповідь в шати притчі. Йому важливі витоки натури свого героя, і він пришвидшено проганяє епізоди-знаки його дитячих і юначих літ. Та, крім стрімкої театралізації фабули, що набуває самоцінного значення, цей хвацький прийом нічого не кладе на карб прояснення стрижневого питання, яким переймається автор. Тип – як соціальне явище, схоплений, та в

Кадр з фільму **«Носоріг»**. Режисер Олег Сенцов, 2021.

Кадр з фільму «Носоріг».

становленні Дісмаса заявити риси, з яких в подальшому постане Гестас, постановнику несила. Клініку лютого озвіріння й жаккого розлюднення фільм демонструє, право на прощення Носорога лишається в сфері дискурсу. Ось і виходить: хочете – вірте, хочете – ні! Досягти тягlosti і неухильності художньої логіки стрічки, на жаль, не вдається. Однак з'ясується це значно пізніше, а поки що сюжет летить кадр за кадром, втрачаючи енергію розвитку. Причина його занепаду на поверхні. Притча – не міф, в неї локальний характер, легко вичерпний зміст. Вона потрібна як *повчання*, тож інструментом пізнання є обмеженим. Сенсову для власних завдань в цьому фільмі потрібна амбівалентність прочитань, а він тяжіє до жанру, кудиного смисловим потенціалом. Потрібна трагедія, а в режисера – спроба новітнього мораліте, хоч і з прагненням до біблійності, бажання дати людині шанс. Але яка це людина? Тут все як в *байці* Глібова: «Є каяття, та немає вороття». Герой фільму бандит Носоріг коїв жаккі злочини: вбивав, катував, жив розбоем. Та з певного часу почав терзатись: навіщо живе? Додавали ран і втрати: брата, батька, мами, з його вини, по суті, загинули дружина з донькою. А він продовжував вбивати, грабувати, впадаючи то в лють, то в оргії пиятики й розпусти. Марно. Гнітюче відчуття вини не відпускає Носорога, формуючи нагальність спокути. Нам це стає відомо з діалогів бандита з чоловіком в автівці, що рефреном проходять в стрічці. Насправді це розмова з власним сумлінням, завершенням яких є рішення Носорога замовити власне вбивство двом зарізнякам, що на його вимогу всаджують в тіло замовника ножі, а він коментує: цей удар за одного, ним убитого, цей – за іншу убиту. Носоріг живучий: кілери, зробивши справу, йдуть геть, а він повзе по фотографіях своїх жертв, що випадають з валізи – їх багато...

Чи можливе подібне переродження вбивці – аж до самосуду? Питання, зрештою, на розсуд окремо кожного. Але й питання, погодьмось, неймовірної тяжкості. Хоча Достоевський у «Злочині й карі» припустив, що душа вбивці може воскреснути – через подвиг любові. Я в цьому не певен, та й Носоріг – не Раскольніков. Втім, ухилитися від болісних, нуртуючих питань християнській душі небезпечно. Бо як здогадався один унятливий священник, за порогом життя, Бог, що розкриває нам Свої обійми, може запитати нас: «Де ж ваші *рани*?»

Ефектні бої без правил

Лариса Іванишина

«Із зав'язаними очима»

Сценаристи Якуб Присак, Тарас Дронь

Режисер Тарас Дронь

Оператор Олександр Поздняков

Продюсери Валерія Сочивець, Тарас Дронь

У ролях: Марина Кошкіна, Олег Шульга, Лариса Руснак,

Олександр Мавріц, Сергій Лузановський, Ігор Колтовський
Україна, 2020

Олександр Мавріц у фільмі «Із зав'язаними очима».
Режисер Тарас Дронь. 2021.

Тарас Дронь – випускник кіношколи в Лодзі – належить до покоління українських кінорежисерів, які прийшли в кіно у нульових роках.

У повнометражному дебюті «Із зав'язаними очима», завершеному 2020 року, градус ризику для персонажів, а відтак для виконавиці головної ролі режисер підняв досить високо, показавши історію дівчини Юлі, яка з дитинства займається жорстоким видом спорту – змішаними єдиноборствами¹.

Ідея фільму в режисера з'явилася після розмови з приятелькою через якийсь час після Майдану, яка втратила там хлопця і рік після цього переживала. І коли вона захотіла з цього вирватись, то більшість її знайомих від неї відвернулися. «Мене дуже вразила 15-хвилинна розмова, – розповідав режисер. – Вже за місяць ми почали придумувати, як розповісти про протистояння людини й суспільства, це дуже тонка тема. Суспільство інколи добуває таких людей, яким і так непросто. Ми почали шукати цікаві візуальні вирішення, щоб це було яскраво, щоб це було доступно і легко для сприйняття. Так з'явилася клітка як образ закритого суспільства, яке неоднозначно ставиться до цієї ситуації»². Ще одним поштовхом для режисера став

¹ Змішані бойові мистецтва (англ. Mixed Martial Arts, MMA) – вид спорту і категорія бойових мистецтв, що включає в себе різноманітні засоби і способи ведення оборони й нападу в рукопашному бою. (Вікіпедія)

² Штекель Михайло. Фільм «Із зав'язаними очима» про те, як піднятися із дна. Дронь. *Донбас. Реалії*. 2021, 16 листопада.